

Εξ Κριμῆς Εὐαχάρι φαρμακῶν
ἐνδύματ' ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῆς ἐκείνου
τῆς Κριμῆς ἰσχυρῶς αὐτῆς

Πραγματῶν
ἔτος
Ἰουλίαν ἔτη Ἀνδρουδαίου

Ἐν Χανίων Κριμῆς
1882

54935
24-3-1953
23412 / 1-1-1

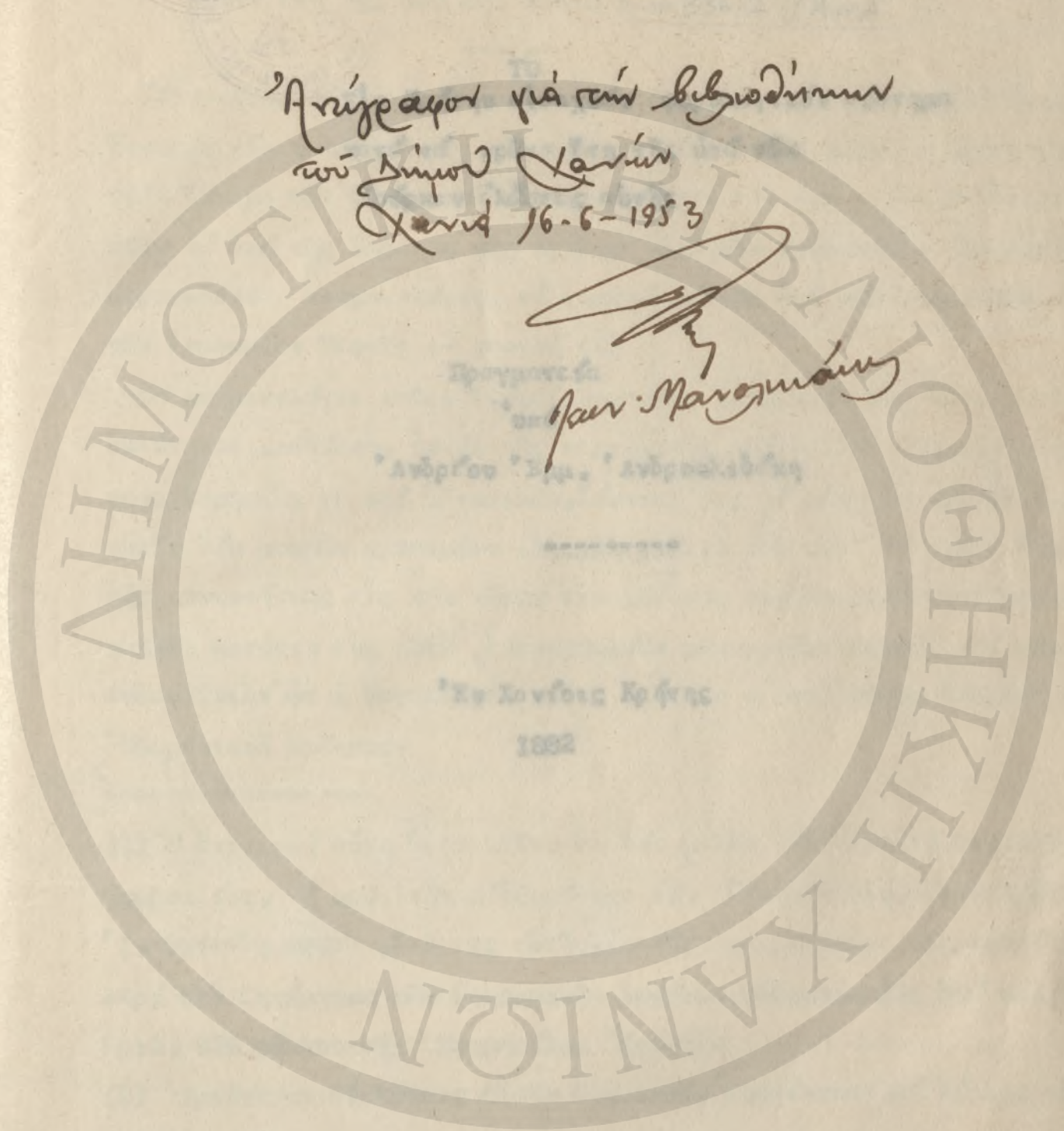
Ἀντίγραφοι γιὰ τὴν βιβλιοθήκην
τῶν Σιμων Λαρίων
Λαριὸν 16.6.1953

[Signature]
Γεν. Μαργαρίτης

Ἐκδόσεις "Σ.μ." Ἀθῆναι

Ἐκδόσεις Κεφένος

1952

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —

Αρ. βιβλ. 4893
Χρον. 24-3-1958
Είδος: Ομον. Βιβλ. Κρήτης
Αρ. 336.2 ΙΑΝΑ

ΤΟ
Εἰς Κρήτην εἰσαχθέν φορολογικὸν σύστημα
κατὰ τὰ κρῆνα ἔτη τῆς ὑπὸ τῶν
Τούρκων ἀλώσεως αὐτῆς

Πραγματεῖα

ὑπὸ

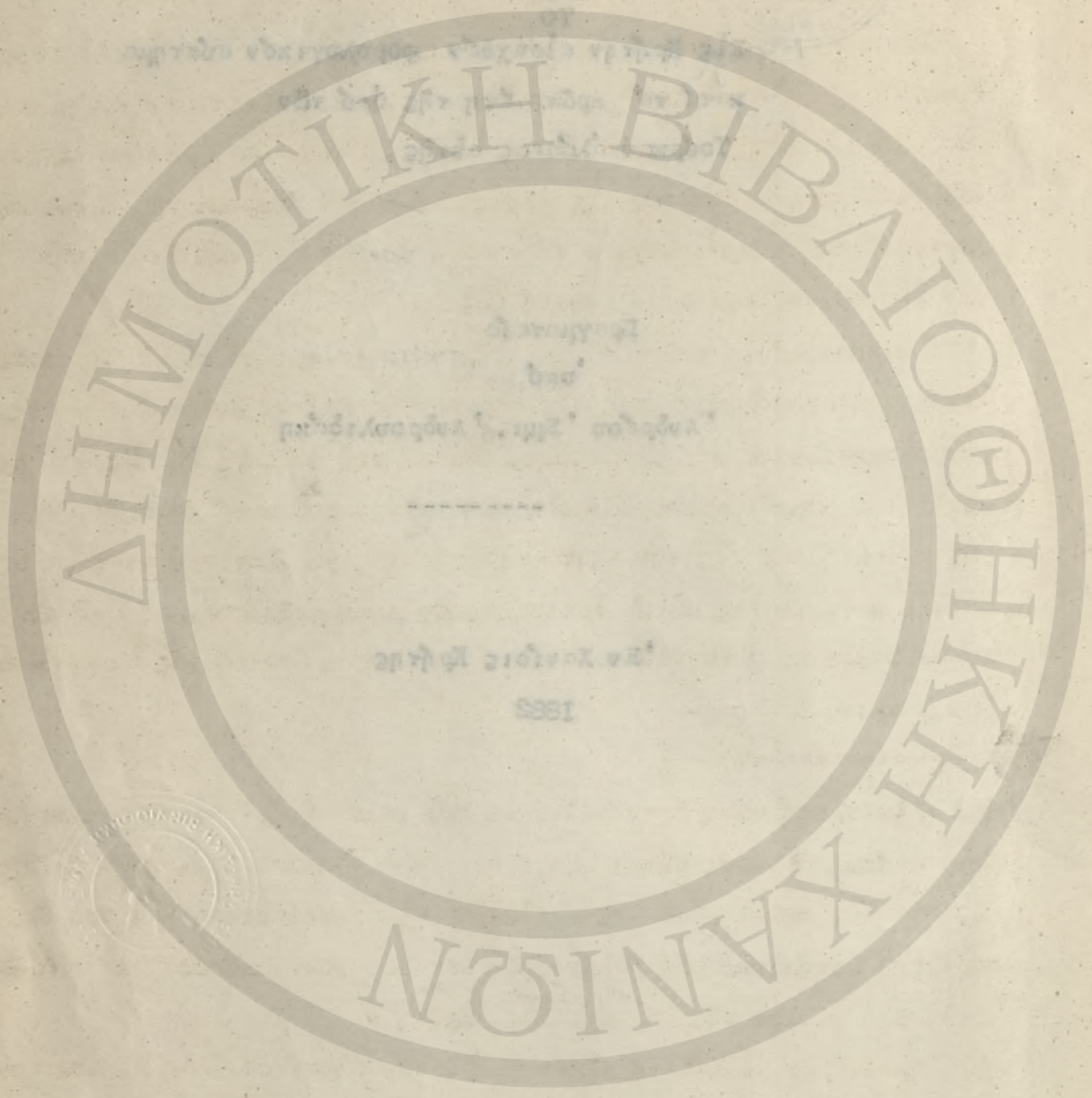
Ἀνδρέου Ἐμμ. Ἀνδρουλιδάκη

Ἐν Χανίοις Κρήτης

1882

336.2
AND

1883
24-3-1883

Τὸ εἰς Κρήτην εἰσαχθέν φορολογικὸν σύστημα κατὰ τὰ
πρῶτα ἔτη τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλάσεως αὐτῆς

Ἔργασθεὶς πρὸ καιροῦ ὡς γραμματεὺς κατὰ τῆ Ἐπιτροπῆ (1) ἣτις
ἐντολὴν εἶχεν νὰ ἐξετάσῃ τ' ἄφορῶντα εἰς τὸ ἀναφεῖν ἐν Κρήτῃ γνω-
στον ζήτημα τῶν βακουφικῶν δεκάτων, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξερευ-
νήσῃ τὰ ἄκρῃ τῆς ἀλάσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Ἡσακλίῳ
περισσθέντα κτηματολόγια, τὰ γνωστὰ κοινῶς ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς αὐ-
τῶν ἔκνομίαν Τεφτέρ ι- χακανή (2)

Τὰ κτηματολόγια ταῦτα ἔχουσι σημασίαν ἱστορικὴν οὐκ ἔμοιρον σκου-
δαδότητος, καθόσον, ἔκτος τῆς περιγραφῆς, καίτοι ἀτελοῦς, τῶν κτημα-
των, δημοσίων τε καὶ ἰδιωτικῶν, δύναται τις νὰ λάβῃ ἐκ τῶν ἐν ἀρχῇ
αὐτῶν δύο μικρῶν προνομίων, ἀκριβῆ γνώσιν τοῦ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη
τῆς κατακτῆσεως εἰς τὴν νῆσον εἰσαχθέντος φορολογικοῦ συστήματος
καί τῶν κατόπιν εἰς αὐτὸ ἐπενεχθεισῶν μεταρρυθμίσεων, ὡς καὶ τῶν ἰ-
σχυοσσιῶν, δι' ἃν ἡ Μεγαλόνησος αὕτη κατέστη προνομιοῦχος ἔκφυλα τοῦ
Ἵσθραμητικοῦ Κράτους-

(1) Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἀνετελεῖτο ἐκ δύο μελῶν τοῦ Γενικοῦ Διοικητικοῦ
Συμβουλίου. Ἡ πρὸς τὴν Α. Ἐξουχότητα τὸν Γενικὸν Διοικητὴν Κρήτης,
Ἰ. Φωτιστὴν κρυσσῆ, ἔκθεσις αὐτῆς, ἱκανῶς ἐμπεριέχουσα πληροφορίας
περὶ τοῦ ζητήματος τῶν βακουφικῶν δεκάτων, ἐδημοσιεύθη διὰ τοῦ ὑπ'
ἀριθ. 626 φύλλου τῆς Ἐφημερίδος "Κρήτη".

(2) Ἀρμόδιαι αἱ λέξεις εἰσὶν ἑραβικαί, σημαίνουσαι δι' βίβλος αὐ-
τοκρατορικῆς.

τῆν 13 Ἰουνίου 1940, ἐκ τῆς προεδρίας τοῦ Μοναρχικοῦ Ἰσχυοσίου,
ἀριθμοσίου 26 ἐτη, 3 μηνῶν καὶ 3 ἡμέρας.

Τούτων ἕνεκα ἔκρινα καλὸν νὰ δημοσιεύσω διαφόρους ἑνδιαφερό-
 σαις κληροφώρας, ἔξαχθεύσας ἐκ τῶν ἐν λόγῳ κτηματολογίων, ἄτι-
 να, διατηρούμενα ἐν Ἡρακλείῳ ἀπὸ διακοσίαν καὶ ἑκατόμινα ἔτην,
 ἦσαν ἀγνώστα εἰς τὸ κοινὸν τῆς Κρήτης, καὶ ἰδίως, τὸ χριστιανικὸ
 καθόγγραμμένα εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν, ἣν ὀλίγοι τοὶ τῶν χρι-
 στιανῶν τῆς Κρήτης, γινώσκουσι, καὶ εἰς καλαιῶν τουρκικὴν γραφ-
 φὴν, (1) τὸσφ δυσανάγνωστον καὶ συνηματικὴν, ὅστε, καὶ ἔξ αὐτῶν
 τῶν Ὀθωμανῶν, τῶν καλῶς τὴν γλῶσσαν τῶν γινώσκόντων, ὀλίγοι τοὶ
 δύνανται νὰ τὴν ἀναγνώσῃσι.

Καὶ λοιπὸν, καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν ἐν λόγῳ κτηματολογίων, ἀμέ-
 σως μετὰ τὴν ἄλυσιν τοῦ Ἡρακλείου, (2) δι' ἧς συνεπληρώθη ἡ κα-
 τάκτησις τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἄκουσα τὰ χερσὶ αὐτῆς κατε-
 τήχθησαν εἰς πέντε κατηγορίας α/ εἰς τεμενίκια, ἧτοι ἐκκεχωρημέ-
 να β/ εἰς χιμαρέτια, ἧτοι στρατιωτικὰ φρούρα γ/ εἰς τιμῆα δ/
 εἰς βακουφικά, ἧτοι ἀφιερωμένα καὶ ε/ εἰς χαρσσι-χουμαγιούν,
 ἧτοι βασιλικὰ ἢ δημοσία.

Ἐξ ὧων ἠδυνήθη νὰ ἔνοησα ἀπὸ κληροφώρας μᾶλλον σαφεῖς, ἔ-
 ξαχθεύσας ἐκ διαφόρων καλαιῶν τουρκικῶν χειρογράφων, ἄτινα διε-
 ξῆλθον, προσεπιβεβαιούντων τὴν ὡς εἴρηται κατάταξιν τῶν χερῶν
 τῆς Κρήτης, καὶ ἀπὸ σαζομένας μεταξύ τῶν Τούρκων καὶ

(1) Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γραφῆς ὀνομάζεται παρὰ τοὺς Τούρκους σιγιακὴ
 ἔχει δ' ὅλας ἰδιαιτέρας ἀλφάβητου.

(2) Τὸ φρούριον τοῦ Ἡρακλείου ἠλάθη, ὡς γνωστὸν, τῇ 21 Σεπτεμβρί-
 ου 1669, βασιλευδοντος τοῦ Σουλτάνου Γαζή Μεχμέτ Χάν τοῦ 4ου Δι-
 τῆς ἑλλάσεως τοῦ φ. ουρ. ου τοῦτου ἔτεθῃ τέρμα εἰς τὸν μακροχρόνι-
 ον καὶ καταστρεπτικώτατον πόλεμον τῆς Κρήτης, ὅστις, ἀρξάμενος
 τὴν 13 Ἰουνίου 1945, ἐκτὸς τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Ἰβραχίμ
 Χάν, διήρκεσεν 24 ἔτη, 3 μῆνας καὶ 8 ἡμέρας.

ραδούεις, τάχαρτα τῆς πρώτης κατηγορίας παρεχωρήθησαν, ἐπί νομῆ
 τῶν φόρων αὐτῶν, εἰς ἠνωτέρους ἀρχηγούς πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ἐκ-
 δουλεύσεων των, δυνάμει ἰδικοῦ Σουλτανικοῦ τίτλου ἰδιοκτησίας, κα-
 λουμένου *milknâme* (!) τὰ δὲ τῆς δευτέρας κατηγορίας εἶχον ὁμοιότη-
 τάτινα πρὸς τὰς *fiefs mi litaines*, ἅτινα ἱδρυσαν οἱ Γάλλοι κατὰ
 τὴν ἑννιάτην ἑκατονταετηρίδα, καθ' ἣν τὸ τιμαρνατικὸν σύστημα συν-
 ἐκλήραθη ἐν Γαλλίᾳ, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ κάτοχοι τῶν ζιμετιῶν
 ἦσαν ἐκτετραμμένοι τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως, ἐντὸς τῆς περι-
 φερείας των, μισθοδοτοῦντες αὐτοῖς ἐνδίκλους ἄνδρας ἐκ τῶν φόρων
 τῶν ζιμετιῶν, οὓς ὀλοκλήρους ἔλαμβάνον ὡς ἀντιμισθίαν.

Τὰ τιμάρια καλιν παρεχωρήθησαν εἰς ἰδιώτας, οἵτινες ὑπέχρεοῦντο
 γὰρ προσφέρειν διαφόρους ὁρισμένους ὑπηρεσίας τῇ πολιτείᾳ τὰ δὲ τῆς
 τετάρτης κατηγορίας, τοῦτέστι τὰ ἀφιερωμένα, προσηρτήθησαν εἰς ἱερὰ
 τεμένη ἢ ἄλλα ἀγαθοεργῶν κατὰστήματα, συντηροῦμενα ἐκ τῶν φόρων αὐ-
 τῶν. Κατὰ τὰς ἱερωνυμολογικὰς βεβίλους, ἐν δριμύτιον ἐκτετραμμένοι ἐκ

τῆς πέμπτης κατηγορίας τέλος, τὰ βασιλικὰ δηλονότι, συνεισέφερον
 τοὺς φόρους αὐτῶν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους.

Τὸ φορολογικὸν σύστημα, ὅπερ εἰσήχθη εἰς τὴν νῆσον ἡμέσως μετὰ
 τὴν τοιαύτην τῶν χωρίων αὐτῆς τοξινόμεσιν, ὑπεγορεύθη εἰς τὴν Τουρκι-
 κὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ τῶν ἐπιτάξεων τοῦ ἱεροῦ νόμου (σερῆατ), ὅστις ἐκλή-
 ρηθῆ ἐφηρμύθη ἐπὶ τε τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινοῦ δικαίου, ὡς καὶ ἐπὶ
 αὐτῶν ἔτι τῶν οἰκογενειακῶν καὶ κληρονομικῶν δικαίων συμπερὶ τῶν
 κατοικῶν τῆς Κρήτης.

=====

(I) Λέξις σύνθετος ἐκ τῆς ἑσπερικής λέξεως ^{μῆτι} ~~μῆτι~~, ἣτις σημαίνει ἰ-
 διοκτησίαν, καὶ τῆς κερσαικῆς νομέ, σημαίνουσης ἔγγραφον.
 ὑπὸ τῆς ἐπιτάξεως τοῦ κράτους, μὴ μυσσοῦμενων κατ' εἰς φόρον ὑποκείμενων
 (ρογιόφου).

Οὕτω, δι'τάγματι τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ, ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ ἠκόου
 ἢ κατ'ἐκτίσει τῆς Κρήτης συνεληφθή, οἱ ἐν Κρήτῃ Τούρκοι Διοικηταὶ
 ἔφεδρασον ^{μεγαλινὸν ἀεχόμενον} φόρον, τουρμιστί
 καλούμενον Τζιζιγιέ, καὶ τὸν φόρον ἐκ τῆς ἰδιοκτησίας τὸν τουρ-
 μιστί Χαράτζ καλούμενον.

Εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῶν φόρων τούτων προσήσαν οἱ τοῦ, κοί Διοικηταὶ
 ὀδηγοῦμενοι ἅπασα ἡγεύμενα ὑπὸ τῶν ἱερονομολογικῶν βιβλίων.

Κατὰ τὰς διατάξεις λοιπὸν τῶν βιβλίων τούτων, οἱ ὑποβληθέντες εἰς
 τὸν κεφαλικὸν φόρον ὀνομαζόντο Ζεμμέ(Ι) φορολογούμενοι καὶ ὑπεχ-
 ῆθησαν εἰς τρεῖς τάξεις.

Οἱ τῆς πρώτης τάξεως, εἰς ἣν ἠνήκον οἱ πλοῦσοι, ἀφείλον νὰ καταβάλ-
 λωσι τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ δράμια ἀργύρου· οἱ τῆς δευτέρας τάξε-
 ως, εἰς ἣν ὑπέχθησαν οἱ δευτερεύοντες, κατὰ τὸν πλοῦτον, εἴκοσι καὶ
 τέσσαρα δράμια, καὶ οἱ τῆς τρίτης, τοῦτεστιν οἱ ἐλπίτες, δώδεκα.

Κατὰ τὰς ἱερονομολογικὰς βιβλίας, ἓν δράμιον ἡποτελεῖται ἐκ
 δέκα τεσσάρων κερατίων, ἓν δὲ κεράτιον ἐκ πέντε κόκκων κριθῆς Ζυ-
 γισθέντων δὲ τῶν τότε ἐν κυκλοφορίᾳ νομισμάτων, ἅτινα καὶ σήμερον
 εἶτι ἐκείνῳ ἔν Κρήτῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα πσκρα (ἀκτῆδες), εὗρεθῆ ὅτι δέκα
 καὶ τέσσαρα ἄσκρα ἡποτελοῦν ἓν δράμιον. Οὕτω δὲ ἡ μὲν πρώτη τῶν
 φορολογουμένων τάξις κατέβαλεν ὡς κεφαλικὸν φόρον 672 πσκρα, ἡ δὲ
 δευτέρα 336 καὶ ἡ τρίτη 168.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸν κεφαλικὸν φόρον.

Καθόσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν φόρον ^{ὄσο} ἰδιοκτησίας, ἡ ἐπιβολὴ αὐτοῦ προ-
 σήκει τὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἱερονομο-

(Ι) Ἡ λέξις αὕτη εἶναι ἄραβικὴ, παράγεται δ' ἐκ τῆς ἀραβικῆς αὐσάως
 λέξεως Ζεμμέτ, σημαίνουσης χρῆσις ἢ φόρον, καὶ ἦτο ἐν χρῆσει ἐκ τῶν
 ὑπεχθῶν τοῦ Κράτους, μὴ μουσουλμάνων καὶ εἰς φόρον ὑποκειμένων
 (ραγιζῶν).

λογικῶν βιβλῶν ὀριζομένων κατάταξιν τῶν ἰδιοκτησιῶν.

Τοιουτοτρόπως αἱ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου ἀνηκούσαι γαῖαι, διατηρηθεῖσαι εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν, ἑνομοθῆσαν κατὰ τὸν ἱερὸν νόμον, ἑραξί-ι-χαρατζιγιέ τουτέστι φορολογουμέναι γαῖαι. Αὗται διηρέθησαν εἰς δύο κατηγορίας, ἐξ ἧν ἡ μὲν πρώτη περιελάμβανε πᾶσας τὰς καλλιεργησίμους γαῖας, τὰ τῆδε κακίσα ^{καρκοφόρα} διεσπαρμένα δένδρα καὶ τὰ μεταξύ τῶν δένδρων τούτων μέρη ὅσα ἦσαν ἐκιδεωτικὰ καλλιεργεῖσθαι· ἡ δὲ δευτέρα τὰς ἀμπελους καὶ τοὺς κήκους, τοὺς ἑμπεριέχοντας συληθῆδη καρκοφόρα δένδρα.

Ἐκ τῶν εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ὑπαχθεισῶν ἰδιοκτησιῶν ἐπελήθη φόρος προσόδου, ἴσος πρὸς τὸ ἦν κέρματον πάντων τῶν εἰσοδημάτων, αὐτῶν ἀπέφερνε, ἑνομαζόμενος χαράτζ-ι-μουκασεμέ αν' ἰλ-χουμούς, τουτέστι φόρος ἐκ διανομῆς κατὰ τὸ κέρματον.

Τὸν τοιοῦτον φόρον ἐκλήρωον οἱ ἰδιοκτῆται μόνον ὅταν ἐκαλλιεργούσιν τὰς γαῖας τῶν, ὅσακις δὲ δὲν ἤθελον καλλιεργῆσαι αὐτὰς οὐδ' ἦν κατέβαλλον. Ἀλλ' ἐν ᾗ περιελάμβανον αἱ γαῖαι αὐτῶν ἤθελον λαβεῖν οὐδὲν εἰσόδημα, οἱ ἰδιοκτῆται ὑπεχρεοῦντο κατὰ μίσθωσιν λαβεῖν αὐτὰς τὸν ἴσον φόρον ἐφ' ὅλας τὰς παραγομένους εἰσοδημάτων. Ἐμετρήθη δὲ ὁ φόρος τῶν μὲν γεννημάτων διὰ τοῦ κοιλοῦ, τῶν δὲ καρπῶν τῶν καρκοφόρων δένδρων διὰ τῆς ἑκάς.

Ἐάν ὁ ἰδιοκτῆτης τοιούτων γαιῶν ἤθελον δρακετεύσει ἢ ἐσπερεῖτο τῶν μέσων πρὸς καλλιεργεῖσθαι τῶν γαιῶν του, παρελαμβάνε αὐτὰς ἢ κυβερνήσει, ἢ τις τὰς ἐμίσθωνεν εἰς τρίτον ἢ τὰς παρεχάρι προσωρινῶς εἰς ἡγρολήσθαι ἐκ σκορῆς ἐκ τῶν εἰσοδημάτων δὲ αὐτῶν ἐλάμβανεν τὸν νομισμένον φόρον.

Ἦσαν δ' αἱ φορολογουμέναι γαῖαι τελεῖα ἰδιοκτη-

(1) αἱ γαῖαι τοῦ εἰσὸς τοῦτου μεταβιβάσαντο διδοχικῶς ἐν

Γαλλίᾳ ἦσαν δὲ κατὰ ἐλευθερίαν ποτικὸς φόρου ἢ δασμοῦ, καὶ διὰ τοῦ

πρὸ ἄρχαίους τῶν, ἐλάγεται ὅτι δὲν ἐξαρτῶντο ἢ ἐκ τοῦ ἡλίου

σβα τῶν κατόχων αὐτῶν, οἵτινες εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ τὰς κληρ κληρονομήσω-
 σαι κατ' ἐν γένει νὰ τὰς διαθέσωσι κατὰ βούλησιν. Μετὰ δὲ τὸν θάνα-
 τον αὐτῶν, μεταβιβάζοντο εἰς τοὺς κληρονόμους των, διανεμόμεναι με-
 ταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ ἱερὸν κληρονομικὸν δίκαιον. Ὡς πρὸς τὴν τοιαύ-
 την ἐλευθέρην διαδοχικὴν μεταβίβασιν, αἱ φορολογούμεναι γαῖαι εἶ-
 χον ὁμοιότητα πρὸς ἐκείνας, ἃς οἱ Γάλλοι ἀπεκαλοῦν *franc-alleux*
 (ἢ μόνον *alleux*) (1).

Ἡ δὲ ἰδιοκτησία τῆς β' ταύτης κατηγορίας καταμετρήθησαν διὰ τοῦ
 τζερικῆ. Ἦτο δὲ τὸ τζερικῆ κατὰ τὸ τότε ἰσχύον μετρικὸν σύστημα,
 ἑκτασίς γῆς ἐξήκοντα πήχειν μήκους καὶ ἐξήκοντα πλάτους, ὃ δὲ πή-
 χος (ζερικῆ) εἶχε μήκος ἴσον πρὸς τὸ ἀποτελούμενον ὑπὸ ἐκτὰ δραχμῶν,
 παραλλήλως καὶ συνεχῶς τεθειμένων. Ὅσοντες τοὺς αὐτοὺς οὐδ' αὖτ'
 ἑκάστου λοιπὸν τζερικῆ ἐπεβλήθη φόρος δέκα δραμῶν ἀργύρου
 κατ' ἔτος, ὀνομαζόμενος *χαρατζ-ι-μουκατα*, τοῦτέστι φόρος κατ' ἀποκο-
 πὴν.

Ἐν ἡ κριτικῶσι αἱ ἰδιοκτησίαι τῆς β' ταύτης κατηγορίας εἶδον εἰ-
 σόδημα δις τοῦ ἔτους, καὶ ὁ φόρος κατ' ἀποκοπὴν καταβάλλετο δις.
 Ὑπεχρεοῦντο δ' οἱ κύριοι τοιούτων ἰδιοκτησιῶν εἰς τὴν τακτικὴν
 τοῦ φόρου τούτου καταβολὴν καὶ ὅταν ἐκδομὴ ἤθελον παραμελήσωσι τὴν
 καλλιέργειαν αὐτῶν, ἐν ᾧ ἠδύναντο νὰ τὰς καλλιεργήσωσι καὶ νὰ
 προσκορισθῶσιν ἐφελείας. Ἐκ τούτου δύναται τις ν' ἀ συμπεράσῃ ὅτι
 ὁ ἐν λόγῳ κατ' ἀποκοπὴν φόρος ἔχει ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὸν σημερι-
 νὸν ἔγγειον φόρον.

Εἰς ταῦτα συνίσταντο οἱ ἐπιβληθέντες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην φό-
 ροι ἐν Κρήτῳ. Ἐν τῷ δὲ καθ' ἀπᾶσας

(1) Αἱ γαῖαι τοῦ εἴδους τούτου μεταβιβάζοντο διαδοχικῶς ἐν
 Γαλλίᾳ, ἦσαν δὲ κατὰ ἐλευθέραι κατὰ φόρου ἢ δασμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο
 κατ' ἀρχαίους τῦκους, ἐλέγετο ὅτι δὲν ἐξηρτῶντο ἢ ἐκ τοῦ ἡλίου-

τὰς λοιπὰς, ἐπαρχίας τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους εἰσεκράττοντο καὶ καμὲλη
 θεῖς ἄλλοι φόροι, καλούμενοι συλλήβων ρουσούμ-ι-δι-βανιγιε' ἢ οὐρφι
 γιεξ(Ι)οῖτινες ἦσαν οἱ ἐξῆς: σπίντζα (φόρος ἀποβάθρας), ῥεσμ-ι-κι-βερρ', ῥεσμ-
 ι-σταμπανή (φόρος ἀγροφυλακῆς), ῥεσμ-ι-δνλάκ (φόρος βοσκῆς), ῥεσμ-ι-κισ-
 λάκ (φόρος χαιμαδίων), ῥεσμ-ι-γυαῖλαν (φόρος θερμάτων), Τζώρμου Τζιναγρ
 ε' (φόρος ἐπὶ ἐγκλημάτων), κόντιχεβὰ (φόρος δεσποτικῆς), ῥεσμ-ι-ἄρουσανε'
 (φόρος γαμήλιος), καὶ τάρχ-ι-μέλιχ (φόρος ἐπὶ τοῦ ἁλατος), τὸ κ τρι' τοῦ
 φορολογικοῦ συστήματος τῆς ἀρχαίας Διάταγμα τοῦ Σουλτάνου, οὐ μόνον εἶη
 τῶς ἀπῆλλασσε τοὺς Κρήτας τῆς πληρωμῆς τῶν φόρων τούτων, ἀλλὰ καὶ σα-
 φῶς ἐπέτασεν ὅτι δὲν ἠδύναγτο οὕτω οὐδ' εἰς τὸ μέλλον νὰ ἐπιβληθῶ
 σιν ἐν Κρήτῃ ἕνθα μόνον οἱ, καθ' ἃ ἡνωτέρω εἰρητικῶς κανονισθέντες φόροι,
 ἔπρεπε νὰ εἰσκρατῶνται ἐν τῇ αἰ δ' ἀπέτρεπε τοὺς πάντας ἀπὸ τοῦ ἔ-
 ναντιπράξαιν εἰς τὴν βασιλικὴν ταύτην θάλασσαν, διότι, προσέθετεν, ὁ
 τῶν ἀντιπράξαιν ἐξῆς τὰς ἀρὰς τοῦ Θεοῦ, τοῦ βασιλέως καὶ συμπόσης τῆς ἡ-
 θρωπότητος.

Ἡ τοιαύτη ἀξιοπρεπὴς ὑπὲρ τῆς Κρήτης πρόνοια περιήγαγεν αὐτὴν ἔκτοτε
 εἰς θέσιν προνομιούχου, ἣν ὅμως ἥκιστα ἐσεβάσθησαν οἱ μεταγενέστεροι,
 ὡς ἐνεργῶς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τοῦ τλήμονος τούτου τόπου.

Ἄλλ', ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκειμένον
 Πρὸς ἀκριβῆ εἰσπραξίαν τῶν κανονισμένων ἐκεῖνων φόρων, ἔπρεπε νὰ ὑ-
 πάρχωσι βιβλία περιέχοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν φορολογουμένων κατοίκων, τὸ
 εἶδος καὶ τὸν ὄσον τῶν εἰς φόρον ὑποκειμένων ἰδιοκτησιῶν καὶ

(β) Οὕτως ἄνομαζοντο οἱ δυνάμει τῆς πολιτικῆς βεβουσίας τοῦ Σουλτάνου
 ἐπιβληθέντες φόροι πρὸς διεκτέλην ἀπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ νόμου ὀριζομέ-
 νων. Ὁ σαδόμενος τῆς ἐκτελέσεως τούτων ἐπὶ τῆς Κρήτης ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως

κέρτου σελίδων, σχημάτων ἐπιμήκους, ἀποφύλαξις ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως
 καὶ σιλικωνάτος.

καὶ κοσὰ τῶν εἰσπρακτικῶν φόρων.

Διὰ τοῦτο, τὸ περί τοῦ φορολογικοῦ συστήματος Σουλτανικόν διάταγμα ἐπέταξε τοῖς κυβερνώσι τὴν Κρήτην νὰ προῦρι κέρουτα εἰς τὴν ἐπογραφὴν τοῦ φορολογουμένου πληθυσμοῦ καὶ εἰς τὴν τακτικὴν καταγραφὴν τῶν εἰς φορολογίαν ὑποκειμένων κτημάτων. Συνεπῶς ἡ Διοίκησις τῆς Νήσου προῦρη παραυτὰ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ βασιλικοῦ τοῦτου ὁρισμοῦ. Τότε δὲ κατεστράθη τὸ πρῶτον κτηματολόγιον εἰς δύο μεγάλους τόμους, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἀπελήθη, ἀγαστον κοῦ καὶ πότε, ὁ δ' ἑ δεύτερος ἀξεται, (I) περιέχων τὴν καταγραφὴν τῶν ἰδιοκτησιῶν, ὅσαι κτίνται ἐν ταῖς ἑπαρχίαις Πεδιάδος, Μαραμβέλλου, Ριζοῦ, Μαλεβυζίου, Καινουρίου, Σιταρίας, Ἱεραπέτρας, Μέσα-Λασιθίου, Τεμένους, Πυργιωτίσσης καὶ Μονοφατζίου.

Τὸ κτηματολόγιον τοῦτο διαρτίζεται εἰς τμήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν κτημάτων ἐκάστης ἑπαρχίας. ὑποδιαρτίζεται δὲ εἰς κεφάλαια, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὁποίων εἰσὶ σημειωμένα τὰ κτήματα ἐκάστου χωρίου.

Ἐκαστον κεφάλαιον τῶν χωρίων ὑκάρχει σημείωσις διὰ κεφαλαιῶν γραμμῶν, δηλοῦσα εἰς ποῖαν ἐκ τῶν κτίντε κατηγοριῶν, αἵτινες ἀκατέρω ἐμνημονεύθησαν, ὑκάγεται ἕκαστον χωρίον.

Ἐκαστον κεφάλαιον ἐμπεριέχει τὰ ὄνόματα τῶν ἰδιοκτητῶν, κατὰ θεὸν δὲ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, σημειοῦται καὶ εἶδος τῶν ἰδιοκτησιῶν αὐτῶν, τὸ ἐτήσιον εἰσοδήμα των καὶ τὸ κοσὸν τοῦ κεκανονισμένου φόρου αὐτῶν, ὀρισθέντος, διὰ τῆς φορολογουμένης γαίας τῆς β' τάξεως, εἰς ὀρισμένου εἰσοδήματος, ληφθέν.

(I) Ὁ σωζόμενος τόμος τοῦ κτηματολογίου τοῦτου ἐποτελεῖται ἐκ 1000 κερτίου σελίδων, σχήματος ἐπιμήκους. Ὁ χάρτης αὐτοῦ εἶναι χονδρὸς καὶ στιλπνώτατος.

τος ὡς βῆσαι δι' ἀπόλασ τῆς τοιαύτης γαίας. Ἐν τέλει δὲ τοῦ κεφα-
λαίου σημειοῦται τὸ ἄθροισμα τῶν διαφορῶν εἰδῶν καὶ ἰδιοκτησιῶν,
τοῦ ἔτητος αὐτῶν εἰσοδήματος καὶ τῶν εἰσπρακτικῶν αὐτῶν φόρων, πρὸς
δὲ ἢ ἔκτασις τῶν ἡδεσκότων ἢ δημοσίων γαιῶν (ἐραζι-ι-χαλιγιε')

Ἐν τούτοις, μετὰ παρελευσιν τριῶν ἐνιαυτῶν, παρατηρήθη ὅτι οἱ ἐ-
πιβληθέντες φόροι εἰς τὰς ἰδιοκτησίας ἦσαν εὐτύχε, οἷοι καὶ ὅτι δὲν
ἐξήρμον ἢ τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν εἰς τὴν ἀληθειᾶν των, τοῦθ' ὅπερ ἔμαθα
νε τὸν πρὸς τὴν γεωργίαν ζῆλον τῶν κατοίκων, ὧν οἱ πλεῖστοι, πικρο-
μενοι νὰ καταβάλωσι φόρους ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των, ἠναγκάσθησαν
νὰ ἐγκαταλίπωσιν ἀκαλλιεργήτους τὰς γαίας αὐτῶν.

Τοῦτου ἕνεκα ὁ Σουλτάνος, διὰ νέου διατάγματος αὐτοῦ πρὸς τὸν διοι-
κοῦντα τότε τὴν νῆσον Βεζύρην Ἄρδου, ραχμάν Τε, φησὶ, ὑπερῖβρασε τὸν
φόρον τῶν μὲν ἰδιοκτησιῶν τῆς α' τάξεως ἀπὸ πέμκτου εἰς ἑξάδομον,
τῶν δὲ τῆς β' εἰς 30 πένπρα μόνον κατὰ τέρεφτιον, πρὸς ἀνακαύρησιν
καὶ προαγαγῆν, ὡς ἔλεγε, τῆς ἔγχωρου γεωργίας.

Τὸ εἰσπραχθέν φορολογικὸν σύστημα οὕτω μεταρρυθμισμένον ἴσχυεν ἐπὶ
τρισκόντα ὅλα ἔτη.

Ἄλλ' ἔνθοι φόροι οὕτω ἐκαιοθητῶς ἠλαττώθησαν, τὰ εἰσοδήματα τῶν βα-
σιλικῶν κτημάτων, ὅτινα εἰσῆρχοντο εἰς τὸ δημοσίον ταμεῖον τοῦ Ὀθ-
μανικοῦ κράτους (I) δὲν ἐκανονίσθησαν ἀγαθῶς τῆς ἐκτάσεως τῶν
φόρων, ἀλλ' ἀφείθησαν ὡς ἦσαν ἀρχῆθεν σημειωμένα ἐν τοῖς βιβλίοις
τοῦ δημοσίου.

Οὕτω δὲ οἱ ἐν Κρήτῃ κυβερνῶντες, οἵτινες διεχειρίζοντο τὰ κτη-

(I) Ἐννοοῦνται τὰ εἰσοδήματα τῶν βασιλικῶν χωρίων (χαβασ-ι-χουμα-
γιοῦν), περὶ ὧν ἄνωτέρω λόγος ἐγένετο.

(I) Ἐκαστος νόμος τοῦ Σουλτάνου τούτου ἀποτελεῖται ἐκ αὐτῶν
ἐκ 1000 κερῶν σελίων, σχήματος ἑξαμήκου.

ματα εκείνα, ήδίκουν τους κατοίκους, λαμβάνοντας παρ' αυτών φόρους πλέον των κανονισμένων, ίνα άνεπληρώσασιν τὰ ἑλλείποντα χρηματικά ποσά ἐκ τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις του δημοσίου ἐγγεγραμμένων εἰσοδημάτων.

Ἐκτός δὲ τούτου, πολλοὶ κῆποι, ὡς καὶ ἄμπελοι ἔχερσάθησαν, οἱ δὲ ἰδιοκτῆται αὐτῶν ὑπεχρεώοντο ἄδικως εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων, ἐφυτεύθησαν δὲ ἄλλοι κῆποι καὶ ἄμπελοι, ἂν οἱ ἰδιοκτῆται ἤρνοῦντο νὰ πληρώσασιν φόρους, διότι δὲν ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ κτηματολόγιον.

Ταῦτα πάντα πληροφορηθεὶς ὁ τότε βασιλεὺς τῶν Σουλτῶν Ἀχμέτ Γαζή ὁ Γοσ καὶ ἔχων ὑπ' ὄψει αὐτῶν, ὅτι πολλὰ μέρη τῆς Κρήτης εἶναι βράχου καὶ ἐκονίως ἀνεκτίθετα καλλιεργείας καὶ φορολογίας, διὰ διατάγματος αὐτοῦ, κομισθέντος εἰς Κρήτην ὑπὸ τοῦ Ἰβραχίμ, γιγ, ἑνὸς τῶν ἀρχιθυραρῶν τῶν Ἀνακτόρων, ἐν ἔτει 1116-7 τῆς Ἑγείρας (1705), ἦτοι τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν, διέταξε τὸν τότε διοικοῦντα τὴν νῆσον Νουμῖν καῶῶ, ἀνεψιὸν τοῦ Ἀχμέτ Γαζή καῶῶ, κορθοῦ τοῦ Ἡρακλείου, νὰ προῆ εἰς νέαν καταγραφὴν τῶν κτημάτων καὶ νὰ κανονίσῃ τοὺς φόρους οὕτως ὥστε νὰ μὴ κροβενῆται ἢ παραμικρὰ ἄδικία εἰς οὐδένα, οὐδεὶς δὲ νὰ ὑφίσταται τὴν ἐλαχίστην ἄδικειαν.

Ὁ Νουμῖν καῶῶς ἐξεκλήρωσε πιστῶς τὴν διαταγὴν ταύτην τοῦ κυρίου του, ἐκιστάτησας αὐτοπροσάκως εἰς τὴν νέαν καταγραφὴν. Τότε δὲ κατεστράθη τὸ δεύτερον καὶ πληρέστερον κτηματολόγιον τῆς νήσου, ἐκείσε εἰς δύο μεγάλους τόμους, ἑμοιοτέτους ἄκερατους περιεωθέντες συνταχθέν κατὰ τὸν αὐτὸν οἶον καὶ τὸ προηγούμενον τρίτον (3)-

(1) Ἐκαστος τόμος τοῦ κτηματολογίου τούτου ἀποτελεῖται ὡσαύτως ἐκ 1000 κεφαλαίων σελίδων, σχήματος ἐπιμήκους.

(2) Καὶ ἐπὶ τῶν τελευταίων ἑκατῶν ἐλαφρύνοντο οἱ φόροι ἢ ἐκείνην ἡμέραν προσεγγίσασαι, ἐφ' ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς τὰ ἑξῆς τῶν ἑκοντικῶν βιβλίων ἀρκεθόντων.

Ἐκηνέχθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Νουμίν κασσῶ, κατὰ τὰ ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ
Σουλτανικοῦ Διατάγματος, αἱ ἐξῆς μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ ἰσχύον φορο-
λογικὸν σύστημα.

α/ Ἐπεβλήθη φόρος 102 ἡμερῶν ἰσχυρῶν κατ' ἔτος ἐφ' ἑκάστου τζερτζι
ἄμπελου, κήπου ἢ λαχανοκήπου.

β/ Ὁρίσθη φόρος ἑνὸς ἰσχυροῦ κατ' ἔτος δι' ἕκαστον τῶν τῆδε κήκεϊσε
διασπαρμένων καρποφόρων δένδρων, καταργηθέντος τοῦ φόρου κατ' ἀσκο-
πήν.

γ/ Ὁρίσθη ὡς φόρος τοῖς 7 τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐλαιοδένδρων καὶ τῆς
παραγομένης μετάξης.

δ/ ἀπεφασίσθη νὰ καταμετρῶνται τὰ πρόβατα κατ' ἔτος καὶ νὰ ὑποβάλλων-
ται εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ νόμου ὀριζόμενον φόρον ὑπὲρ τοῦ δημοσίου
ταμείου.

ε/ ἀπεφασίσθη πρὸς τοῦτοις νὰ εἰσπράττηται ὁ κεφαλαικὸς φόρος ὡς
καὶ πρότερον (1)

Τὸ πρὸς τὸν Νουμίν κασσῶ ἄτοκον Διατάγμα ἔκοιται καὶ αὐθις ῥητὴν
μνηστὴν περὶ ἀκαλλαγῆς τῶν Κρητῶν ἡπὸ τῶν κατὰ τὴν λοιπῶν Ἐπαρχίας
τοῦ Κράτους εἰσπραττομένων ἄλλων φόρων, περὶ ὧν ἕνα τῶν λόγων ἐγεί-
νετο.

Τοιοῦτα τὰ κατὰ τὴν φορολογίαν τῶν ἰδιοκτησιῶν καὶ τὸν κεφαλι-
κὸν φόρον.

Καθόσον δὲ ἀφορξοῦν τοὺς τότε ἰσχύοντας ἐν Κρήτῃ τελωνειακοὺς θεο-
μοὺς ἐκ τῶν ἐν ἑρχῇ τῶν ἐν λόγῳ κτηματολογεῶν προσημειωθέντων
τὰ ἐξῆς.

Ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ μουσουλμάνων ἔμπορων μετακομιζομένων ἐμπο-
ρευμάτων ἐλαμβάνετο ὡς τελωνειακὸς δασμὸς τοῖς 4 τοῦ ἑκάστου αὐτῶν (2)
τούτεστι-

(1) Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἠνογιώστης, ἠλοικεθῆσαν μὲν κατὰ τι οἱ ὑαέρχοι
τες φόροι, ἄλλ' ἂν ἑτέρου ἐπεβλήθη νέος φόρος ἐπὶ τῶν λαχανοκήπων,
τῆς μετάξης καὶ τῶν προβάτων.

(2) Καὶ ἐπὶ τῶν τελωνειακῶν δασμῶν ἐλαμβάνετο ὡς βῆσις ἢ δὲ ἐκάστη
χάριν προσεγγίσεως, ἐφ' ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἱερονομικῶν
βιβλίων ὀριζόμενα.

25 ἐπὶ τοῖς χιλίοις. Ἐκ δὲ τῶν ὑπὸ μὴ μουσουλμάνων, ἄλλ' ὑπηκόων τοῦ Κράτους, διαμετακομιζομένων, τὸ 1/2 τοῦ δεκάτου, ἴτοι 50 ἐπὶ τοῖς χιλίοις, ἀπὸ δὲ τῶν ἑθνῶν ἑμποροῦς ἐλαμβάνετο ἐκ τῶν ἑμπορευμάτων αὐτῶν τὸ δέκατον, ἴτοι 100 ἐπὶ τοῖς χιλίοις, εἰάν ἦτο ἡγεσιον τὸ τὸ κτ ποσὸν τοῦ τελωνειακοῦ δασμοῦ, ὃν εἰσέπραττον αἱ κυβερνήσεις τῶν ἐθνῶν κρατῶν ἀπὸ τοῦς ὀθωμανοῦς ἑμποροῦς εἰάν δὲ τοῦναντίον ἦτο γινώσκον, ἐλάμβανετο ἀπὸ τοῦς ἑθνῶν τῶς τελωνειακοῦ δασμοῦ, ὅσος εἰς τοῖς σεκρέτατο εἰς τῶς ἑθνῶς ἐπικρατείας ἀπὸ τοῦς ὀθωμανοῦς. Ἀλλὰ ἄλλο δ' ἴσχυεν ὡς πρὸς τὰ ἑμπορεύματα τῶν ὑπηκόων τῶν ἑθνῶν κυβερνήσεω κεραι αἰτινες οὐδὲν ἐλάμβανεν ἀπὸ τοῦς ὀθωμανοῦς ἑμποροῦς ὡς τελωνειακοῦ δασμῶν.

Ἐάν ἑμπορος τις ὀθωμανός ἐδήλοι ὅτι εἶναι κατέχρας, τὸ τελωνεῖον Κρήτης οὐδὲν τέλος ἐλάμβανεν ἐκ τῶν ἑμπορευμάτων αὐτοῦ, εἰάν τὴν τοιαύτην δήλωσιν του ἑβεβαίω δι' ὄρκου. Ἐπίσης οὐδὲν τέλος ἐλάμβανε τὸ τελωνεῖον Κρήτης παρὰ τῶν ὀθωμανῶν ἑμπορῶν, οἵτινες ἐδήλωσαν ὅτι κατέβαλον τὸν τελωνειακὸν δασμὸν εἰς τὸ τελωνεῖον ἄλλης ἐπαρχίας τοῦ Κράτους, εἰάν τὴν τοιαύτην δήλωσιν του ἑβεβαίω δι' ὄρκου καὶ εἰάν ἀπεδεικνύετο ὅτι εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ὑπῆρχε τὸ τελωνεῖον, διαρτισμένον ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως.

Τὰ αὐτὰ μέτρα ἴσχυον καὶ διὰ τοῦς μὴ μουσουλμάνους ὑπηκόους τοῦ Κράτους ἑμποροῦς, οὐχὶ ὅμως καὶ διὰ τοῦς ἑθνῶς. Μόνον ὅταν ἑθνῶς τις ἑμπορος εἶχε παρ' ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἐδήλου ὅτι αὕτη ἦτο μήτηρ τῶν τέκνων του (1) δὲν ἐλάμβανετο τέλος (1)

(1) Ἡ τοιαύτη διατύπωσις εἶναι τὸς περιττός ὅς καὶ κρατικόστος, οἱ Τούρκοι ἀπεκάλουν κυρίως «μήτερα τῶν τέκνων των» πᾶσαν δουλην (τζαριγιε), ἔξ ἧς, χωρὶς νομίμως καὶ τὴν νομφευθῶσιν, ἐγένων τέκνα.

τῶν πραγμάτων τῆς γυναικὸς ἐκείνης, εἰάν ὁ ἔμπορος ἑβραίου τὴν τοιαύτην δηλώσιν τοῦ ἑνδίκως.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς κατακτῆσεως ἑφαρμοσθέν ἐν Κρήτῃ φορολογικὸν σύστημα, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐξηρημένων κτηματολογίων καὶ ἄλλων καλαιῶν τουρκικῶν χειρογράφων, ἅτινα εἶχον ὑπάρχειν.

Τὰ κτηματολόγια ταῦτα, ὡς ἄνωτέρω εἶπομεν, κατεστρώθησαν κυρίως ἵνα διευκολύνωσι τὴν εἰσκρασίαν τῶν φόρων, ἐκονόμεως δὲ, οὐτε αἱ τοκοθεσίαι τῶν διαφόρων κτημάτων, οὐτε γὰρ περιορίζοντο αὐτὰ ὅρια περιγράφονται ἐν αὐτοῖς καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἐν λόγῳ κτηματολόγια δέν εἶναι τοιοῦτα, οἷα τὰ ἕλλαθι καταρτιζόμενα ἡληθῆ κτηματολόγια, πρὸς ἐκελήρασιν ἄλλου σκοποῦ προαρισμένα. Πληγῶνται λοιπὸν ἐκεῖνοι ἐκ τῶν κατοίκων, οἵτινες, ἔχοντες διαφορὰς περὶ ὁρίων ἢ τοκοθεσιῶν κτημάτων, ἐλπίζουσι ὅτι εὐρήσουσι τὴν λύσιν τῶν τοιαύτης φύσεως διαφορῶν των ἐν τοῖς κτηματολογοῖς τούτοις. Μολοντούτο, καίτοι οὐτως ἄτελή ὄντα τὰ κτηματολόγια ταῦτα, δύνανται, οὐχ ἥττον, ἐκτός τῶν ἄνωτέρω περὶ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος σπουδαίων πληροφοριῶν, ὡς περιέχουσι καὶ αἵτινες ἡγαστοὶ μέχρι τοῦδε ἦσαν, νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὁδηγὸς πρὸς εὐρεσίαν.

α/ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην μουσουλμάνων ἰδιοκτητῶν, ἐξ οὗ δυνατόν νὰ συμπεράνη τις καὶ τὸν τότε πληθυσμὸν τῆς νήσου, διότι τῆ βιβλία τῆς γενομένης ἐξέτασης, ἀπογραφῆς τοῦ φορολογουμένου πληθυσμοῦ, ἅτινα προσφορύτερον θὰ ἐχρησίμευον πρὸς τοιοῦτον τινὰ σκοπὸν, δέν περιεσώθησαν μέχρι ἡμῶν.

β/ τῆς ἐκτάσεως τῶν καλλιεργουμένων τότε γαιῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καρποφόρων δένδρων, ἐξ οὗ δύ-

ναται τις να συμπεράνη καὶ τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν ἡ ἐγγύτης γεω-
γία εὐρίσκατο τότε καὶ
γ/τοῦ κοσμοῦ, εἰς ὃ ἀνήρχοντο οἱ εἰσπραττόμενοι φόροι κατὰ χώρα καὶ
κατ' ἐπαρχίας καὶ καθ' ὅλην τὴν νῆσον.

* Ἄλλ' ἔργασία τοιαύτη δεῖται κόπου οὐ μικροῦ, ἢν ἐπιφυλάσσομαι,
ἐν δοθείσῃ εὐκαιρίᾳ, καὶ κόμα, ἐπιφυλάσσοντας συγχρότως καὶ ταξίνο-
μήσῃ καὶ δημοσιεύσῃ καὶ ἄλλας μᾶλλον ἐνδιαφερούσας πληροφορίες,
ἅς, ἔφ' ὅσον μοί μένει καιρὸς διαθέσιμος ἐκ τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας
μου, περισυνάξω ἐκ κτητῶν ἀγνώστων μέχρι τοῦδε, περὶ τῶν ἐν *χώρα*
μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐν Κρήτῃ συμβάντων, ἅτινα ἤκιστα γνωστὰ τυγχάνου-
σιν, ἢτε μὴ ἱστορηθέντα ὑπ' οὐδενὸς ἕως τὴν σήμερον.

* Ἐν Χανίοις Κρήτης, τῆς 26 7/βρβίου 1882

Α.Ε. Ἀνδρουλιδῆς

